

mal dit, pus que trobareis l'à més en *rima*, que jorns no sia en remembransa ---», Ramon Vidal de Besalú (*Razós de trobar*, Appel, lín. 25) Explica Jacme Marc (oncle d'Ausiàs). «*Rima* és fi de paraula semblant al altra, en una o en dues síllabes; e són dues maneres de *rimas*, la una longa, l'altra breu» (o sigui plana i aguda), «tot leyal *rim* vol ésser semblant a l'altre e en letres --- e en so, ço és en l'accent» (pp. 25, 26); en la distinció que fa «*rim*, per lo *rim*; *rim* per cel qui l dicta» (§ 1786), hem d'entendre en el segon lloc *jo rim* forma del present del verb *rimar*, també registrat en el diccionari d'Aversó en les seves formes conegudes *rimo*, *rima* i *rimà* (1253, 260, 17); en el tractat del *Torcimany* d'aquest, disserta sobre el concepte de *rima* en el vol. I, 99, i sobre *rim* i les nombroses menes que hi distingeix allí mateix, pp. 98-102 i passim, i vol. II, 1-6.

Altrament en tota l'Edat Mitjana (i més tard) *rim* significa molt més sovint 'vers' que no pas 'rim', i la cosa més antiga, pel que fa a aquesta noció, havia estat dir-ne *concordança*, com ens ho mostra encara el títol de l'obra de Marc «Libre de concordances, appellat diccionari, ordenat per En Jacme March» (1371). El mateix Ausiàs ens mostra que, per a ell, *rimas* era llenguatge versificat simplement en tant que oposat a la prosa, car d'haver demanat un favor al rei Anfós el Magnànim, li adreça uns versos en to seriós (encara que més o menys somrient) que comencen. «Mon bon senyor, puix que parlar en prosa / no m val ab vós per haver un falcó, / en *rimas* ho dic, sens por que m digau no. / 'hoc' serà 'l test mas dubte m de la glosa» ('text' o sigui 'oficialment direu 'sí', però...'), escrit el 1457, cxxbis, v. 3. Altrament també s'usà *rimas* amb el sentit de 'versos': «Serie m semblant, senyor, que vós, qui sabets bé la art de trobar, vos ocupàsets, en lo dit libre, de fer-lo en *rimas*, per so que fos pus plasant de legir» escriu Ginebreda a Jaume de Mallorca, en dedicar-li la seva traducció de Boeci (Ag., p. 4).

Tot seguit el mot passa a formar fraseologia comparada en la llengua viva: «passà lo divendres e no veng; après dix altre: —No, lo dissapte vindrà, per tal com --- e passà lo dissapte e no vingué; e lo cor los entrístia més, car ja los fallia *rima* e ls fallgué *rahó*», StV-centF (*Serm* I, 144.9), on tenim la base de la locució que s'ha estereotipat en francès «sans *rim* ni *raison*» 'sense a com va ni a com costa' (més val que avui usem aquesta nostra, sense calcar la francesa), i que ja usava Lacav. (sempre una mica afrancesat): «lo que vós dieu no té *rima* ni *rahó*». Pel mateix *rim* 'en termes semblants'. «--- E pos aquí mon signe: *Rey de Egipte* Com Tirant hagué vista la letra --- ajustà tots los cavallers --- e pregà l que l consellassen --- si acceptaria la batalla o no. Parlà primer lo Duc de Macedònia, e dix: —A mi par que l deveu respondre per lo *rim* mateix, car segons canta lo capellà, li respon lo scolà: aquesta letra, com té dos caps ---», JoMartorell (Ag. II, 205.7f.).

A argumentar i demostrar l'etimologia de *rim* i *rima*, i a exposar la història dels mots, i en part, dels conceptes, dins el conjunt de les llengües romàniques

i europees, vaig dedicar el llarg article RIMA del DCEC (IV, 22-25) No seria útil de repetir tot allò i valdrà més remetre-hi. Allà vaig mostrar que havia estat bàsic per a tots els idiomes el que feren aquí els antics occitans, de la poètica dels quals deriva la de totes les llengües modernes; sense excloure'n la italiana, que se superposà a l'occitana en bona part d'elles, però només des del Renaixement, i que de primer s'hi havia inspirat resoltament en tot el S. XIII També els occitans anomenaven *acordansa* allò que avui anomenem *rima*, i empraven *rim* o *rima* en el sentit de 'vers, línia de vers'. No val la pena de refutar ací les fantàstiques etimologies d'alguns erudits que pateixen de germanomania; de l'últim intent de V. Gunther i Tornquist (*FEW* XVI, 716ss.), dic alguna cosa a *serventès* (*SERVIR*).

És possible que el sentit de 'consonant, assonant' vagi néixer, també en oc., en el verb *rimar*, que ja apareix entre ells des de c. 1200: Amanieu de Sescàs hi escriví en l'any 1278: «e per' so que mielhs m'en crezatz, / don vos letras pendens *rimadas*: / c 'on qu'ieu fos, en totas contradas, / m'en poguesetz fer apelar» (v. 165, Appel n.º 100), i en combinació amb aquest verb trobo l'únic exemple del sentit de 'consonància' que m'és conegut en llur llengua: «lo vers deç far en tal *rima*, / mascl' e femel, que ben *rim*» en *Lo Vers de Gavaldan lo Vell*. Del verb pogué, doncs, ben possiblement, derivar-se el femení *rima* amb caràcter de postverbal. En la p. 24b23-60 suggereixo una versemblant explicació literària de la diferenciació de sentit entre *rim* i *rima*, i del perquè només aquest prosperà en it., cast. i gall-portuguès: almenys aquests dos és segur que reberen *rima* com un veritable manlleu de la llengua d'oc.

DERIV: *Rimar*. el trobem ja en JRoig: «Emprès he, no sens treball, / de dones scriure llur tall / --- / E mostrar, no subtilment, / sols *rimat* portant l'estil, / les dones tenir en vil, / comportant-les virilment» (*Spill*, v. 18). I ja abans apareix en la combinació *noves rimades* (sobre les quals remeto a MilàF, els dos Rubió etc.): «Elles entenen ésser gran felicitat saber parlar diversos llenguatges, recordar moltes cançons e *noves rimades*, allegar dits de trobadors e ls epístoles d'Ovidi», MBetge (*Somnu* III, NCI, 122.27); «hauré ordir / puy me n'empaig, / aquest meu scaig / de parlament / --- / la forja sua, / stil e balanç / serà en romanç: / *noves rimades*, / comedias / --- / no prim scandides / ---», JRoig (*Spill*, v. 681).

Rimador [Eiximenis] en uns versos juvenils, que restitueixo així (prosificats en el *Terç*, fº 405vº): «Dix lo *rimador* així: / si vols oir brogit, / mescla minyons ab fembres / e seràs-ne servit» (*Misc. Sanchis Guarner*, 90).

Rimare [cap a 1610, Rector de Vallfogona, DAg; Lab.] *Monorim*. *Arrimar*. *Esquema* + *rimic* *Ritme* es prengué del ll. *rhythmus*, gr. *ῥυθμός*, com a mot savi i conservant el seu sentit greco-llatí [1840, Lab.], i figura en els grans clàssics moderns: «--- Oh lloc per vida y mort fantasiat! / És qu' en la calma de tals paratges tan dolç és viure, veure y sentir, / y vora l'ay-